

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Cabinet
Dyddiad y Cyfarfod:	6 Rhagfyr 2022
Teitl:	Adroddiad ar ganfyddiadau Adroddiad Diweddarau ar Ansawdd Aer 2022, yn unol â Rhan IV Deddf Amgylchedd 1995 Rheoli Ansawdd Aer Lleol
Pwrpas yr adroddiad:	Bod y Cabinet yn nodi cynnwys yr adroddiad ac yn cymeradwyo cyhoeddi'r adroddiad ar wefan y Cyngor, a'i gyflwyno i DEFRA, yn unol â'r gofynion statudol.
Er:	Gwybodaeth
Portffolio Cabinet ac Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Matthew Vaux, Aelod Cabinet ar gyfer Partneriaethau, Gwasanaethau Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu a Diogelu'r Cyhoedd

Cyflwyniad

Amcangyfrifir ar hyn o bryd bod ansawdd aer gwael yn cyfrannu at ostyngiad mewn disgwyliad oes a marwolaeth ar gymhareb o rhwng 1000 a 1400 o farwolaethau yng Nghymru bob blwyddyn. Mae Sefydliad Iechyd y Byd yn nodi taw llygredd aer yw'r un risg iechyd amgylcheddol mwyaf ar draws y byd.

Mae gan Awdurdodau Lleol ddyletswydd o dan **Ran IV Deddf yr Amgylchedd 1995** i fonitro safonau ansawdd aer yn eu hardal ac adrodd ar hyn yn flynyddol. Mewn achosion lle gwelir bod llygryddion yn uwch na'r terfynau statudol a nodwyd yn **Rheoliadau Safonau Ansawdd Aer (Cymru) 2010** bydd yn ofynnol i'r Awdurdod ddynodi lleoliadau o bryder fel Ardal Rheoli Ansawdd Aer Lleol (AQMA). Yn y lleoliadau yma bydd yn rhaid cyflwyno Cynlluniau Gweithredu Ansawdd Aer (AQAP) a gallant gynnwys ystod o fesurau sy'n ymestyn o reoli traffig i gynlluniau gwybodaeth i'r cyhoedd hyd nes bydd y lleoliad wedi ei ddwyn yn ôl i safonau cyfreithiol.

Yng Nghymru, Nitrogen Deuocsid (NO₂) a Deunydd Gronynnol (PM₁₀) yw'r ddau brif lygrydd sy'n achosi pryder. Bu i Awdurdodau Lleol eisoes ddatgan fod 40 Ardal Rheoli Ansawdd Aer wedi ei sefydlu, un ar gyfer Deunydd Gronynnol, a'r gweddill yn ymwneud â Nitrogen Deuocsid o draffig y ffordd.

Monitro Ansawdd Aer yng Ngheredigion

Dyletswyddau Monitro Statudol

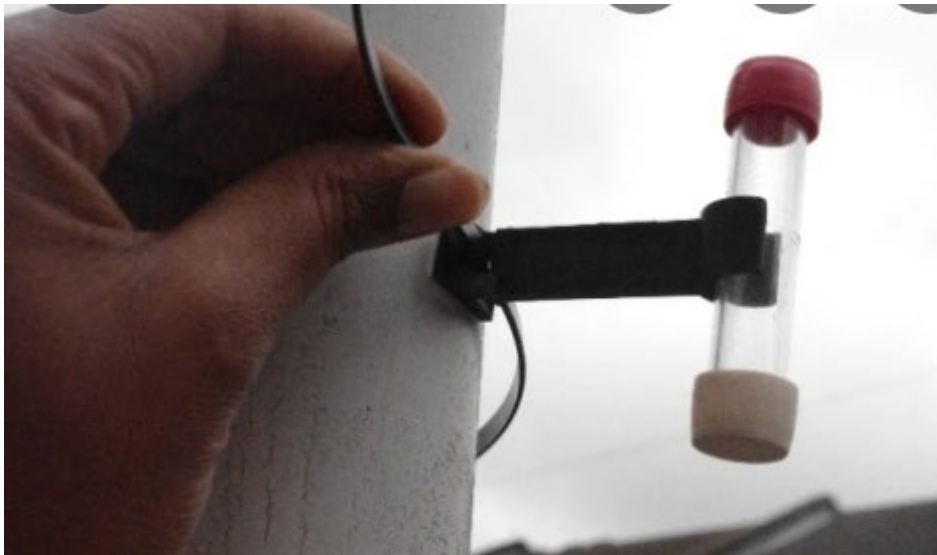
O ran dyletswyddau monitro statudol a roddwyd ar Gyngor Sir Ceredigion mae gofyniad i adrodd ar NO₂ a PM₁₀ yn flynyddol. Mae llygryddion eraill a nodwyd yn y rheoliadau (sef SO₂, Benzene, 1,3-Butadiene, Carbon Monocsid a phlwm) wedi eu heithrio o ofynion adrodd mandadol oni bai fod tystiolaeth o broblem yn lleol fydd angen mynd i'r afael a ef.

Yn sgil lleoliad gwledig Ceredigion a diffyg diwydiannau trwm nid oes gormodiant o ran llygryddion sydd wedi eu heithrio o adrodd mandadol yn berthnasol i'r awdurdod. Bydd Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig yn defnyddio modelu data i lunio Map Hinsawdd Llygredd Cenedlaethol Blynyddol a ddefnyddir i benderfynu a yw'r llygrydd ar lefelau cyfreithiol. Os bydd gormodiant, bydd hyn yn achosi monitro penodol o'r llygrydd dan sylw gan yr awdurdod lleol, fodd bynnag nid dyma oedd yr achos yn 2021 na'r blynyddoedd blaenorol.

Monitro NO₂

Mae Deuocsid Nitrogen neu NO₂, yn llygrydd aer nwyol sy'n cynnwys nitrogen ac ocsigen ac y mae'n rhan o grŵp nwyon perthnasol a elwir yn ocsidau nitrogen, neu NOx. Ffurfir NO₂ pan gaiff tanwydd ffosil megis glo, nwy neu ddisel ei losgi ar dymheredd uchel. Mae'n llygrydd sy'n cael ei gysylltu'n gryf â gollyngiadau cerbydau yn enwedig o injans disel. Cysylltwyd NO₂ ag effeithiau andwyol o ran y niferoedd sy'n mynd i'r ysbyty am ddiagnosis amrywiol ac y mae'n hysbys hefyd ei fod yn achosi cynnydd mewn symptomau anadlol, achosion o asthma, achosion o ganser, canlyniadau andwyol ar enedigaeth a marwolaeth.

Caiff crynodiadau Nitrogen Deuocsid yng Ngheredigion ei fonitro drwy ddefnyddio Tiwbiau Tryledu caiff eu gosod fel arfer ar bostyn lamp ar bwys ochr y ffordd. Caiff y tiwbiau yma eu casglu bob mis a'u hanfon at labordy cymeradwy i'w dadansoddi. Ar ôl casglu 12 mis o ddata nodir cyfartaledd y lefelau er mwyn eu cymharu yn erbyn terfynau statudol.

Mae ein hardaloedd monitro cyfredol yn y lleoliadau canlynol:

Ffordd y Môr, Aberystwyth
Stryd Thespis, Aberystwyth
Gorsaf Rheilffordd, Aberystwyth
Cylchfan Morrisons, Aberystwyth
Dan Dre, Aberystwyth
Stryd Fawr, Llanbedr Pont Steffan
Stryd Fawr, Aberteifi

Stryd y Cei, Aberteifi
Pendam
Talybont (Lleoliad newydd 2021)
Y Stryd Fawr, Aberystwyth (Lleoliad newydd 2021)

Gan eithrio Pendam (a ddefnyddir fel safle cefndir gwledig ar gyfer cyfeiriad ehangach) dewiswyd y lleoliadau yma'n bennaf ar sail lleoliad 'senario gwaethaf posib' hynny yw, Strydoedd a ffyrdd sy'n amodol ar y niferoedd uchaf o dagfeydd traffig. Fodd bynnag dewiswyd y lleoliadau megis Y Stryd Fawr, yn ogystal â'r ddau leoliad yn Aberteifi yn rhannol er mwyn cadw llygad i weld yr effaith bosib o ffactorau fel systemau unffordd ac ardaloedd cerdded tymhorol ar grynodiadau NO₂ lleol. Roedd Talybont a'r Stryd Fawr, Aberystwyth yn ddau safle newydd yn 2021.

Monitro PM₁₀

Nid yw Deunydd Gronynnol drwy'r awyr (PM) yn llygrydd sengl ond yn hytrach yn gymysgedd o nifer elfennau cemegol. Mae'n gymysgedd cymhleth o solidau ac aerosolau sy'n cynnwys defnyddiau bychain o hylif, darnau o solidau sych a chreiddiau solid sydd â haenau hylif o'u hamgylch. Mae gronynnau yn amrywio'n fawr yn eu maint, siâp a chyfansoddiad cemegol, ac mi all o bosib gynnwys ionau anorganig, cyfansoddion metelig, carbon sylfaenol, cyfansoddion organig a chyfansoddion o grawen y ddaear. Caiff gronynnau eu diffinio yn ôl eu diamedr at bwrpas rheoleiddio ansawdd aer. Gall y rheiny sydd â diamedr o 10 micron neu lai (PM₁₀) gael eu hanadlu i mewn i'r ysgyfaint ac achosi effeithiau iechyd andwyol.

Gall deunydd gronynnol gael eu creu yn naturiol neu o ganlyniad i weithgaredd pobl gan fod y tu mewn neu'r tu allan yn ddibynnol ar y ffynhonnell. Gall ffynonellau deunydd gronynnol gynnwys y canlynol:

Ffynonellau biolegol naturiol o ddeunydd gronynnol
Llosgi tanwydd mewn injans cerbydau modur
Prosesau diwydiannol
Generadurau Pwêr
Llosgi pren, canhwyllau ac arogldarth
Ffyrnau, gwresogyddion, llefydd tân a simneiau
Mwg tybaco

Defnyddir data oddi wrth DEFRA i fonitro crynodiadau PM₁₀ yng Ngheredigion a dyma yw sail yr adroddiad blynyddol. Yn yr un modd, o ran llygryddion nas adroddwyd petai'r data yma yn cyfleu fod y llygrydd yn uwch na'r terfynau statudol bydd hyn yn golygu y bydd yn rhaid i Geredigion ymgymryd â monitro penodol o ran lleoliadau "achos gwaethaf"

Adroddiad Diweddaraf ar Ansawdd Aer Cyngor Sir Ceredigion 2022

Mae Adroddiad diweddaraf ar Ansawdd Aer Cyngor Sir Ceredigion yn ymdrin â data a gasglwyd yn y flwyddyn flaenorol. Felly mae Adroddiad 2022 yn ymwneud â data monitro aer a gasglwyd yn 2021.

Data NO₂ 2021

Site ID	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	Raw Data	Bias Adjusted (0.78) and Annualised ⁽¹⁾
CERE/21A/NA9S9 (Terrace Road, Aberystwyth)							16.1	11.2	25.9	23.5	23.4	27.1	21.2	20.4
CERE/21A/NA9S6 (Thespian Street, Aberystwyth)							16.8	18.1	24.8	21.8	20.8	23.9	21.0	20.3
CERE/21A/NA9S10 (Railway Station, Aberystwyth)							18.4	19.9	23.1	19.6	22.4	25.7	21.5	20.7
CERE/21A/NA9S8 (Morrison, Aberystwyth)							18.6	15.8	20.1	16.7	18.7	13.5	17.2	16.6
CERE/21A/NA9S3 (Mill Street, Aberystwyth)							22.0	20.5	24.8	22.8	22.1	25.7	23.0	22.2
CERE/21A/NA9S5 (High Street, Lampeter)							13.2	15.0	16.9	16.6	19.1	20.0	16.8	16.2
CERE/21A/NA9S15 (High Street, Cardigan)							15.3	13.4		16.4	15.9	18.8	16.0	16.6
CERE/21A/NA9S12 (Quay Street, New Quay)							6.5	7.1	9.6	8.1	7.7	12.1	8.5	8.2
CERE/21A/NA9S11 (Pendarn)							2.2	1.8	3.5	2.6	1.3	3.5	2.5	2.4
CERE/21A/NA9S7 (Talybont)							24.5	22.2	28.0	25.1	27.5	25.3	25.4	24.5
CERE/21A/NA9S14 (Great Darkgate Street, Aberystwyth)							10.5	11.1	13.9	15.0	14.0	14.6	13.2	12.7

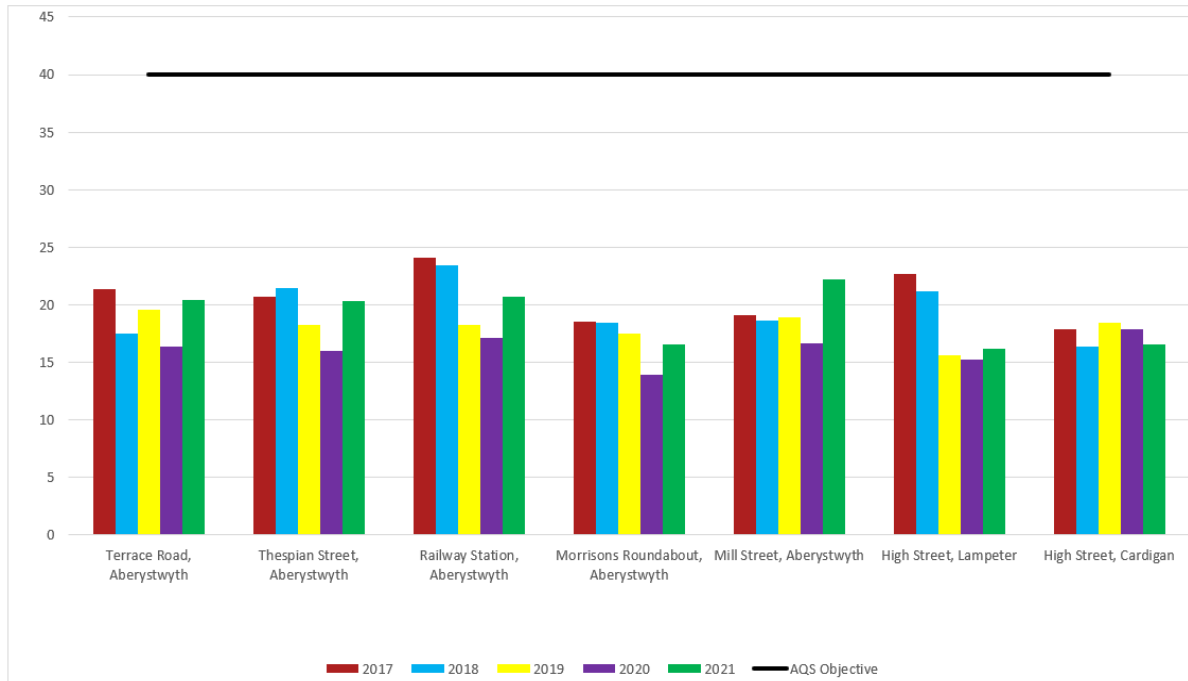
Y terfyn statudol ar gyfer NO₂ yw cymedr blynyddol o **40µg/m³**. Mae'r crynodiadau NO₂ a nodwyd ym mhob lleoliad yng Ngheredigion tipyn o dan y terfyn yma yn ystod pob mis pan gasglwyd y data. Mae'r golofn a nodir "addaswyd tueddiadau a'u nodi'n flynyddol" yn amlinellu cyfartaledd blynyddol Ceredigion ar gyfer pob lleoliad ac yn cadarnhau ein hangen i gydymffurfio yn gyfreithiol.

Dylid cadw mewn cof taw dim ond 6 mis o ddata a gasglwyd yn 2021 yn sgil cyfyngiadau y cyfnod clo. Golyga hyn y bu'n rhaid ymgymryd â system i'w trosi i ffigyrau blynyddol er mwyn cael gwerthoedd blynyddol ar gyfer cymharu â'r terfynau cyfreithiol. Mae troi i ffigyrau blynyddol yn broses lle y mae data oriau o'r 2 orsaf monitro aer cenedlaethol agosaf yn cael eu mewnbynnu i'r cyfrifiad er mwyn creu amcangyfrif dilys o'r gwir gyfartaledd ar gyfer pob un o'r safleoedd monitro. Defnyddiwyd data o Arberth, Sir Benfro ac Aston Hill, Swydd Amwythig ar gyfer ein data yn 2021. Gan y bu'n rhaid trosi ffigyrau i ffigyrau blynyddol yn ystod 2021 mae'n bosib y bydd gwir cyfartaledd blynyddol y lefelau NO₂ yng Ngheredigion yn gwahaniaethu rhywfaint o'r hyn a adroddwyd uchod, fodd bynnag mae'n debygol iawn taw dibwys byddai'r gwahaniaeth hynny a bydd y gwir gwerthoedd o bob safle monitro yn bendant yn parhau o fewn y terfynau cyfreithiol.

Canfuwyd bod y lleoliad monitro newydd yn Nhalybont â'r lefelau blynyddol cyfartalog uchaf o ran crynodiadau NO₂ ar **24µg/m³**. Mae hyn yn debygol o ganlyniad i'r Gefnffordd brysur sy'n mynd drwy'r dref sy'n ffordd a ddefnyddir ar gyfer pobl sy'n teithio i Aberystwyth, Loriau trwm sy'n teithio drwy'r Sir ac ymwelwyr sy'n teithio i'r Sir yn ystod misoedd yr haf. Fodd bynnag mae'r crynodiadau yma'n parhau i fod ymhell o fewn y terfynau statudol ond bwriedir monitro'r safle yn agos yn y dyfodol.

O ganlyniad i ddiffyg data misol o 6 mis cyntaf 2021 nid oes data digonol i fedru dod i gasgliad dilys o ran effaith of pedestreiddio stryd dros dro a strydoedd unffordd newydd yn ein trefi. Nod Adroddiad Diweddarau ar Gyflwr yr Aer yn 2023 fydd edrych i weld effaith y newidiadau yma mewn systemau traffig lleol mewn lleoliadau megis Y Stryd Fawr, Aberystwyth a dwy safle monitro arall yn Aberteifi.

Tueddiadau o ran Cymedr Blynnyddol Crynodiadau NO₂ yn ystod y 5 mlynedd ddiwethaf o fonitro

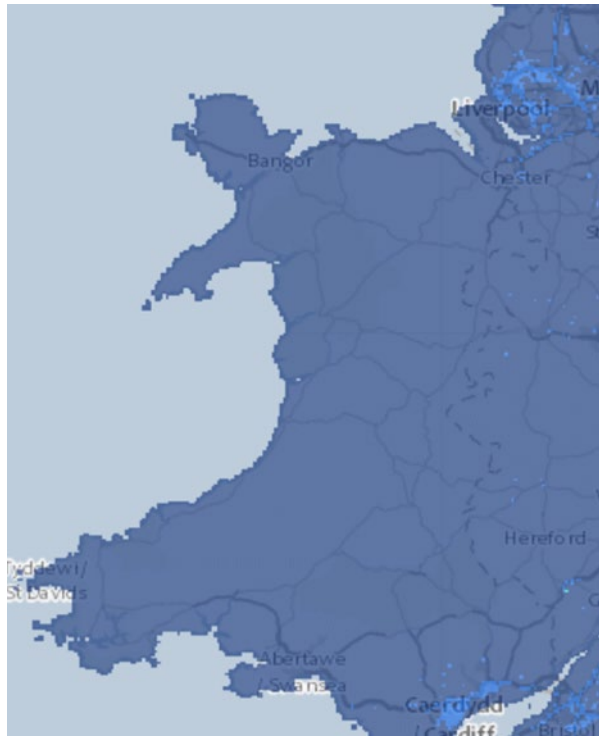

Fel y gwelwyd yn y graff uchod roedd crynodiadau blynnyddol NO₂ yn y mwyafrif o leoliadau monitro yn uwch yn 2021 nag oeddent yn 2020. Yr esboniad mwyaf tebygol am hyn yw llacio cyfyngiadau cyfnod clo COVID-19 yn 2021 wnaeth arwain at gynydd yn y gollyngiadau oddi wrth gerbydau ar ein ffyrdd. Fodd bynnag roedd y crynodiadau NO₂ ym mhob lleoliad yn parhau i fod tipyn yn is na'r cyfartaledd blynnyddol o **40µg/m³**. Bydd y monitro a wnaed yn 2022 yn parhau i fonitro'r tueddiad blynnyddol yma.

Data PM₁₀ 2021

Terfyn Statudol ar gyfer PM₁₀ yw cyfartaledd blynnyddol o 40µg/m³.

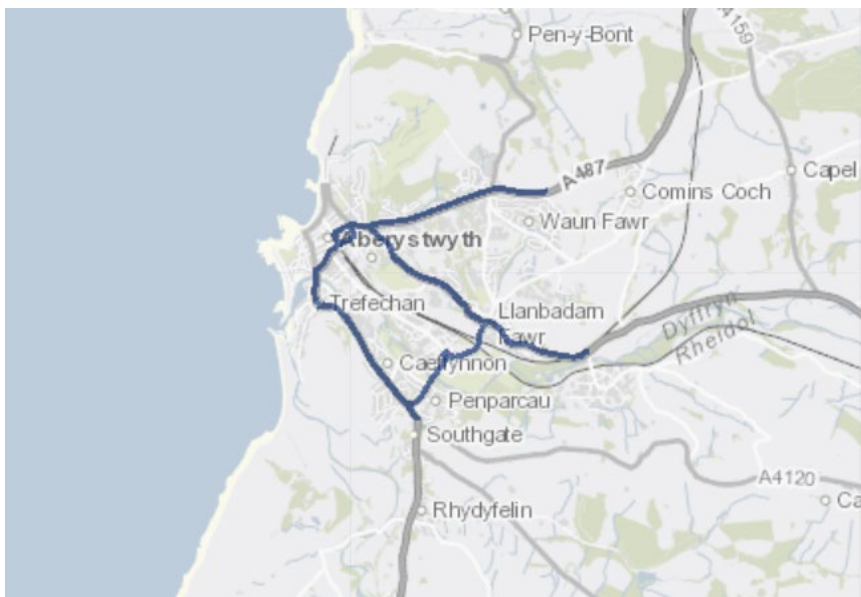
Fel y gwelwyd yn y data isod a fapiwyd gan DEFRA, yn debyg i weddill Cymru wledig mae llai na 13µg/m³ fel cyfartaledd blynnyddol PM₁₀ yn 2021 o ran yr aer yng Ngheredigion ac y mae hyn yn llai na thraean o'r terfyn statudol. Roedd hyn yn cynnwys ein tref fwyf prysur sef Aberystwyth. Dylid nodi'r ffaith fod y crynodiadau ond yn uwch na'r cyfartaledd yma mewn ardaloedd mwyaf adeiledig a diwydiannol megis De Cymru a Merseyside.

Legend

PM10 annual mean

- $\mu\text{g m}^{-3}$
- 13 AND BELOW
 - 14 - 17
 - 18 - 20
 - 21 - 25
 - 26 - 30
 - 31 - 35
 - 36 - 40
 - ABOVE 40

Casgliad

Er y canfuwyd bod y crynodiadau NO₂ ychydig yn uwch yn 2021 na 2020, mae Ceredigion yn parhau i brofi rhai o'r safonau ansawdd aer gorau yng Nghymru ac y mae pob un o'r lleoliadau monitro yn cydymffurfio'n dda iawn â'r safonau cyfreithiol. Gellir dweud bod unrhyw gynnydd mewn NO₂ a nodwyd yn 2021 i'w gymharu â 2020 yn ymwneud â chodi cyfyngiadau cyfnod clo. Nod yr Adroddiad Diweddar ar Ansawdd Aer y flwyddyn nesaf fydd parhau i fonitro lefelau llygryddion statudol yn y sir er mwyn sicrhau byddwn yn parhau i gydymffurfio â safonau cyfreithiol.

	<p>Oes Asesiad Effaith Integredig wedi ei gwblhau? Os na, esboniwch pam</p>	<p>Na, nid oes unrhyw newid arfaethedig i'r polisi na'r trefniadau cyfredol o ganlyniad i'r adroddiad.</p>
	<p>Crynodeb: Hirdymor:</p> <p>Cydweithio:</p> <p>Cynnwys:</p> <p>Atal:</p> <p>Integreiddio:</p>	<p>Amddiffyn y Cyhoedd, Mae cydymffurfio ag Ansawdd Aer yn ddyletswydd statudol ar yr awdurdod ac yn cyfrannu tuag at nodau Llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.</p> <p>Bydd Amddiffyn y Cyhoedd yn cydweithio ag asiantaethau partner gan gynnwys DEFRA a Llywodraeth Cymru o ran Ansawdd Aer.</p> <p>Bydd Amddiffyn y Cyhoedd yn cyhoeddi'n flynyddol Adroddiad Diweddarau ar Ansawdd Aer fydd ar gael i'r cyhoedd.</p> <p>Bydd monitro Ansawdd Aer gan Amddiffyn y Cyhoedd yn sicrhau y nodir yn syth unrhyw elfennau sy'n uwch na'r terfynau statudol ac y gellir mynd i'r afael â hynny.</p> <p>Bydd gweithgareddau Amddiffyn y Cyhoedd yn unol ag amcanion partneriaethau iechyd gan gyfrannu at nifer o'r nodau Llesiant o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.</p>
<p>Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:</p>		<p>Bod y Cabinet yn nodi cynnwys yr adroddiad ac yn cymeradwyo cyhoeddi'r adroddiad ar wefan y Cyngor, a'i gyflwyno i DEFRA, yn unol â'r gofynion statudol.</p>
<p>Argymhelliad / Argymhellion:</p>		
<p>Rheswm / Rhesymau dros y penderfyniad:</p>		<p>Cyflawni goblygiadau cyfreithiol yr awdurdod i fonitro ansawdd yr aer gan hefyd gyhoeddi'r canfyddiadau.</p>
<p>Trosolwg a Chraffu:</p>		<p>Gwnaeth Aelodau'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach ystyried yr adroddiad ar 27 Hydref 2022 ac maent yn cyflwyno sylwadau i'r Cyngor.</p>
<p>Fframwaith Polisi:</p>		<p>Strategaeth Gorfforaethol 2017-2022</p>

Blaenoriaethau Gorfforaethol:	<ul style="list-style-type: none"> • Buddsoddi yn Nyfodol Pobl • Hyrwyddo Cydnerthedd Amgylcheddol a Chymunedol
Goblygiadau Cyllid a Chaffael:	Dim
Goblygiadau Cyfreithiol:	Rhwymedigaeth gyfreithiol i gyflwyno adroddiad cynnydd ar ansawdd aer y Sir.
Goblygiadau Staffio:	Dim
Goblygiadau Eiddo / Asedau:	Dim
Risg(iau):	Niwed i enw da, a methu â chyflawni'r rhwymedigaethau cyfreithiol.
Pwerau Statudol:	Deddf yr Amgylchedd 1995 (a'i rheoliadau)
Papurau Cefndir:	Cyngor Sir Ceredigion - Adroddiad Cynnydd Ansawdd Aer 2022
Atodiadau:	Amherthnasol
Swyddog Arweiniol Corfforaethol:	Alun Williams, Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd
Swyddog Adrodd:	Heddwyn Evans ac Elis Gwyn
Dyddiad:	7fed Tachwedd 2022

Cyngor Sir Ceredigion

Adroddiad i'r: Cabinet

Dyddiad y cyfarfod: 6 Rhagfyr 2022

Teitl: Adborth y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach ynglŷn ag Adroddiad Cynnydd 2022 ynghylch Strategaeth Ansawdd Aer Ceredigion (yn unol â Rhan IV Deddf yr Amgylchedd 1997 - Rheoli Ansawdd Aer Lleol)

Pwrpas yr adroddiad: Ystyried adborth y Pwyllgor yn dilyn y cyfarfod a gynhaliwyd ar 27.10.2022

Ystyriodd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach Adroddiad Cynnydd 2022 ynghylch Strategaeth Ansawdd Aer Ceredigion.

Cafodd yr Aelodau adroddiad cynhwysfawr a oedd yn amlinellu'r sefyllfa yng Ngheredigion ar hyn o bryd. Roedd yr Aelodau yn hynod falch o dderbyn cadarnhad yn Adroddiad Cynnydd 2022 ynghylch Strategaeth Ansawdd Aer Ceredigion bod pob lleoliad yng Ngheredigion (gan gynnwys ymylon ffyrdd) wedi cydymffurfio â'r holl safonau a'r amcanion statudol cyfredol o ran ansawdd yr aer, erbyn y dyddiadau a bennwyd. Cydymffurfir hefyd â'r safonau hirdymor a'r safonau dangosol o safbwynt y llygryddion aer sydd wedi'u cynnwys yn y Rheoliadau.

Yn dilyn trafodaeth, gofynnwyd i Aelodau'r Pwyllgor ystyried yr argymhelliad canlynol:

ARGYMHELLIAD:

Bod y Pwyllgor Craffu yn nodi cynnwys yr adroddiad a'i fod yn argymhell i'r Cabinet y dylai'r adroddiad gael ei gyhoeddi ar wefan y Cyngor a'i gyflwyno i DEFRA, yn unol â'r gofynion statudol.

Ar ôl ystyried hyn, cytunodd Aelodau'r Pwyllgor i argymhell bod y Cabinet yn derbyn yr argymhelliad fel y nodir uchod, yn amodol ar ystyried yr awgrym canlynol:

1. Bod datganiad i'r wasg yn cael ei gyhoeddi i rannu'r 'Newyddion Da' hwn ac i roi sylw i'r ffaith bod ansawdd yr aer yng Ngheredigion gyda'r gorau yng Nghymru.

Estynnodd yr Aelodau eu llongyfarchiadau i'r swyddogion gan ddiolch iddynt am ddarparu adroddiad mor fanwl.

Y Cyngorydd Caryl Roberts
Cadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach